

Шумляєва Ірина Дамирівна,
ДРІДУ НАДУ,
кандидат наук з державного управління, доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНОЗЕМЦЯМИ ПРАВА НА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Здійснення прав членами місцевих співтовариств залежить від обсягу правоздатності та дієздатності їх членів, оскільки її складають жителі з різним правовим статусом – громадянина, іноземця чи особи без громадянства, які мешкають на відповідній території. Зважаючи на сучасні процеси поступового розповсюдження процесу змішування національних культур, активізації міграційних процесів, необхідним стало звернення уваги на вироблення єдиних підходів до участі іноземців у публічно-управлінському житті за місцем проживання, й відповідно закріплення за ними електоральних та інших прав у сфері місцевого самоврядування.

В Україні згідно ст. 3 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» правом на участь у місцевому самоврядуванні наділені тільки громадян України [5], тоді як негромадяни позбавлені права на участь у реалізації законодавчо закріплених форм прямої демократії: референдумах, виборах до органів місцевого самоврядування, загальних зборах громадян за місцем проживання тощо. Така ситуація потребує законодавчих змін, зважаючи на євроінтеграційні прагнення нашої країни, які мають уніфікувати існуючі відмінні підходи до здійснення іноземцями права на місцеве самоврядування у разі їх постійного проживання на території відповідних територіальних громад.

Закріплення на рівні європейських стандартів муніципальних прав іноземців обумовлено необхідністю дотримання фундаментальних прав людини на участь у прийнятті публічних рішень, які їх стосуються, з метою позбавлення від дискримінації за будь-якою ознакою. Зважаючи на те, що іноземці вступають

в такі самі соціально-економічні відносини на місцевому рівні, як і громадяни країни, на них розповсюджується законодавство щодо сплати податків та інші обов'язки, у країнах ЄС склалася практика закріплення за ними права на участь в муніципальних виборах і референдумах, що стала розповсюджуватися фактично з прийняття Маастрихтського договору, а потім й Лісабонського договору. Відповідно до ст. 19 Договору про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) кожен громадянин Союзу, що перебуває в державі-члені, громадянином якої він не є, має право обирати та бути обраним на місцевих виборах у державі-члені перебування на таких самих умовах, як громадяни цієї держави [2].

Деталізація муніципальних прав іноземців, які є громадянами ЄС, регулюється Директивою 94/80 СЕ від 19 грудня 1994 р. Вона закріпила право іноземців здійснювати свої виборчі права в базових одиницях місцевого самоврядування, які згідно ст. 2 є адміністративними одиницями (перерахованими у додатку до Директиви) й відповідно до законодавства кожної країни-члена, мають органи, що обираються прямим загальним голосуванням, і наділені повноваженнями управляти на базовому рівні політичними та адміністративними місцевими справами під власну відповідальність» [6].

Також слід відзначити прийняття 5 лютого 1992 р. Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні [3]. Підтверджуючи свою відданість універсальному та неподільному характеру прав та основних свобод людини, які ґрунтуються на гідності всіх людей, за рішенням держав-членів Ради Європи було закріплено можливість надання кожному постійному жителю-іноземцю право голосувати та висувати свою кандидатуру на виборах до органів місцевого самоврядування, якщо він задовольняє тим вимогам, які висуваються до громадян, і на законних підставах постійно проживає у на території відповідної держави протягом п'яти років, що передують виборам.

У деяких країнах ЄС муніципальні права іноземців, які є громадянами ЄС, отримали конституційне закріплення з урахуванням Директиви 94/80, зокрема у

Франції (ст. 88-1 Конституції Франції) та ФРН (ст. 28 Основного Закону ФРН). У Конституціях Іспанії (п. 2 ст. 13) та Португалії (п. 4 ст. 15) передбачено, що право голосу може бути надано іноземним громадянам на основі взаємності [4]. В Угорщині у місцевих виборах та референдумах мають право брати участь не тільки угорські громадяни, але й емігранти, які проживають на території Угорщини [1, с. 411].

З огляду на євроінтеграційні прагнення України, розширення прав негромадян, які на законних підставах постійно проживають на території України шляхом ратифікації зазначеної Конвенції та врахування Директиви 94/80 сприяли б подальшому розвитку місцевого самоврядування в Україні та відповідало б європейській тенденції розширення можливостей участі іноземців у реалізації своїх інтересів на місцевому рівні.

Література

1. Бюсе А. Оцінка та досвід з організації парламентських та муніципальних виборів 2002 року в Угорській Республіці / А. Бюсе // Вибори і референдуми в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення : зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф., 13-15 лист. 2002 р. – Київ : Нора-друк, 2003. – С. 410 – 414.

2. Договір про заснування Європейської Спільноти. – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text.

3. Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні від 5 лют. 1992 р. – URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_318#Text

4. Конституции государств (стран) мира. – URL : <https://worldconstitutions.ru/>.

5. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

6. Council Directive 94/80/EC of 19 December 1994 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and to stand as a candidate in municipal elections by citizens of the Union residing in a Member State of which

they are not nationals. – URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31994L0080>.